

АКАДЕМІЧНЕ ЕСЕ

УДК 342.5

І. П. БІДЗЮРА

Н. В. ГРАБОВЕНКО

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

АНАЛІТИКА ТРАДИЦІЙНОГО І МОДЕРНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Наукові праці МАУП. Серія Політичні науки, 2018, вип. 55(1), с. 91–95

Важливим завданням сучасної освіти є максимальна відповідність запитам суспільства й тенденціям його розвитку. Проте виявити такі тенденції доволі складно без підготовки, практично за всіма професіями, спеціалістів-аналітиків. Справа в тім, що з другої половини ХХ ст. починається інтенсивний перехід країн, що перебувають в авангарді суспільного прогресу, в постіндустріальну фазу розвитку. Опрацювання значного масиву інформації з метою використання отриманого у процесі цієї переробки знань стало перетворюватися якщо не на основний, то на ключовий вид людської діяльності.

Такі ситуації вимагають застосування спеціальних знань і навичок, пов'язаних з аналітичною діяльністю. Соціальна затребуваність аналітики породжує значну кількість аналітичних центрів, що спеціалізуються на виробництві специфічного аналітичного продукту, який дає осмислення провідних тенденцій у суспільстві та його підсистемах і виробляє рекомендації щодо практичної діяльності. Наразі в Україні нараховується кілька сотень аналітичних центрів.

Варто наголосити, що діючих центрів, які послуговуються сучасними технологіями аналітичної діяльності, виробляють інтелектуальний продукт високої якості, мають власний імідж на ринку аналітики, нараховується не

більше двох десятків. Водночас спостерігаємо процес інтенсифікації розвитку аналітичних центрів, підвищення якості досліджень, подолання “дитячого та підліткового” періодів.

При цьому більшість із них перебувають на стадії становлення, для якої притаманні десятки проблем, що потребують вирішення. Серед них проблеми фінансування, нестачі кваліфікованих кадрів і менеджерів, які володіють таким складним різновидом менеджменту, як менеджмент інтелектуальних організацій. Однак найгострішими проблемами є нерозвиненість аналітичної культури, а також проблема методолого-методичного змісту аналітичної діяльності. У переважній більшості випадків інструментальне забезпечення й організація роботи інтелекту заслуговує на краще. Багато аналітиків використовують методи і прийоми аналітичної діяльності інтуїтивно, несвідомо, почасти не знаючи про те, що в науці існує розвинена методологічна традиція, яка полягає в алгоритмізації методів аналітичної діяльності.

Сьогодні висуває посилені вимоги до професійно підготовлених аналітиків. Саме ця професія є результатом суспільного поділу праці, коли спочатку відбулося виокремлення інтелектуальної діяльності, а потім безпосередньо в інтелектуальній праці виокремився її різновид, орієнтований на обслуговування інших видів діяльності шляхом пошуку, обґрунтування й виробництва знань, необхідних для їхнього здійснення [1, 232].

Поступово, тоді як у суспільстві ставали більш чіткими риси інформаційної постіндустріальності, відбувалася швидка професіоналізація аналітичної діяльності, що пов'язана з трьома процесами: 1) з ідентифікацією, унормуванням і технологізацією аналітики; 2) з перетворенням аналітики на засіб отримання заробітку, а також прибутків шляхом продажу аналітичних послуг на швидко зростаючому спеціальному ринку — ринку інтелектуальних послуг; 3) професійна аналітика (в її багатогранності конкретних спеціалізацій) стала масовою й одночасно привілейованою.

Необхідність підготовки аналітиків є справжнім і дійсно серйозним викликом з боку суспільства вищій освіті, де відповіддю може бути лише одне — якісна підготовка фахівців-аналітиків, здатних розв'язувати складні й неоднозначні задачі, що виникають у тих або інших видах людської діяльності.

Суттєвим фактором, що підштовхує необхідність в аналітиках, є, безумовно, посилення динамізму, ситуативності й багатогранності суспільного життя. Далеко в минулому залишилось детерміноване в усіх своїх проявах життя цілих поколінь. Сучасна людина живе не за традиціями, а відповідно до змін, інновацій, перебуває в турбулентних процесах. Для неї стає принципово актуальним щоденне розв'язання питань вибору, дії, прийняття рішень. Якщо людина буде сама займатися необхідними аналітичними обґрунтуваннями в усіх своїх виробничих діях, то їй не вистачить ні сил, ні часу для самих дій. Тому й виникає цілком закономірне бажання отримувати послуги з аналітики від спеціально підготовлених осіб.

Потреба в аналітиках диктує необхідність їх масової підготовки у вищих навчальних закладах, введення спеціалізацій у системі підвищення кваліфікації фахівців. У зв'язку з цим триває процес становлення методичного за-

безпечення навчального процесу на основі професійних та громадянських компетентностей. З'являються нові навчальні дисципліни, з-поміж яких найбільш важливими є: “Загальна теорія аналітики”, “Методологія, методи і технології аналітичної діяльності”, “Теорія систем і системний аналіз”, а також дисципліни галузевої аналітики: “Економічний аналіз”, “Політичний аналіз”, “Соціологічний аналіз” тощо [5, 44].

У пропонованій статті автори роблять спробу обґрунтувати зміст навчальної дисципліни “Аналітична діяльність” через призму формування професійних та громадянських компетентностей. Зокрема, підготовлено матеріал і за окремими галузями аналітичної діяльності, методології, інструментарію аналітичної роботи. Орієнтовно, курс відкриватиме процес професійного компетентнісного навчання аналітиків, створить певний рівень ерудиції й володіння загальним, за всіма напрямками аналітики, інструментом. У ньому подано опис основного змісту аналітичної діяльності, розглядаються її базові питання: структура, основні різновиди й технології.

Аналітика сьогодення — напрям діяльності, що стрімко розвивається. Передусім аналітика заснована на отриманні інформації за допомогою аналітичних методів для потреб практичної діяльності. Вона постає як діяльність з виробництва знань про процес і в процесі напрацювання, прийняття й реалізації рішень. Аналітика — це суспільний феномен, складне поліструктурне утворення, яке можна розглядати з позиції дієвого, інституціонального, організаційного, ціннісного, гносеологічного й технологічного підходів [2; 4].

Виникнення аналітики зумовлено комплексом економічних, політичних, соціальних і духовних чинників. Загальною тенденцією, що вимагала аналітичної діяльності людини, є ускладнення економічної, політичної, соціальної й духовної її діяльності. Відповідно до рівня сформованості окреслених чинників аналітика у своєму розвитку пройшла п'ять етапів: 1) виникнення аналітичного мислення у глибокій давнині; 2) наукове обґрунтування аналітичного мислення, пов'язане з тривалим процесом його осмислення в античній філософії, яка закладає основи наукового розуміння аналітики; 3) розвиток аналітичної рефлексії Середньовіччя та епохи Відродження, коли сформувалося наукове мислення, виникла класична наука; 4) інституційне становлення аналітики капіталізму, постійного оновлення всіх сфер суспільства, стрімкого розвитку науки; 5) розвиток аналітики інформаційного суспільства на основі досягнень інформаційно-комп'ютерної революції і техніки телекомунікацій [3, 134].

Принцип пізнання — це історично вироблена узагальнена величина пізнавального процесу, що надає йому певного напрямку, визначає шлях руху до істини, проте не саму істину. Аналітика заснована на комплексі принципів і підходів, з-поміж яких найдоцільнішими є аналітичний, синтетичний принципи, принцип гуманізму й професіоналізму, інтересів замовника, формально-логічні, математичні, філософсько-світосприйняттєві, загальнонаукові й конкретно наукові принципи, а також метафізичний принцип, принцип матеріалізму, принцип ідеалізму, принцип розвитку, класифікації, додатковості, системності, синергізму, творчого занурення, логічний, порівняльно-історич-

ний, генетичний, принцип галузевого аналізу, емпіричного й теоретичного пізнання.

Аналітична діяльність може бути класифікована за такими чинниками, як тип ціннісної орієнтації, тип об'єкта аналізу (сфери положення об'єкта), тип провідної науки-куратора, тип методу-домінанти, рівень пізнання, місце у дослідженні, тип організації, за типом кадрів, ступенем відкритості для суспільства, а також тип тимчасової детермінації. При цьому кожен різновид аналітичної діяльності має свій технологічний зміст.

Аналітика у суспільстві виконує різноманітні функції. Найбільш важливими з-поміж них є: управлінська, забезпечення переваг, комерційна, сциєнтистська, інструментальна й професійна функції.

Винятково важливу роль відіграє аналітика у процесі підготовки й реалізації реформ, виконуючи при цьому значний комплекс функцій, найсуттєвішими серед яких є діагностування, проектування, впровадження, моніторинг і прогнозування.

Література

1. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. К.: Ин-т социологии НАН Украины, 2002. 437 с.
2. Браун М. Пол. Посібник з аналізу державної політики: пер. з англ. К.: Основи, 2000. 243 с.
3. Вайс Керол Г. Оцінювання: Методи дослідження програм та полтики / пер. з англ. Р. Ткачука та М. Корчинської; наук. ред. пер. О. Кілієвич. К.: Основи, 2000. 671 с.
4. Веймер Девід Л., Вайнінг Уйден Р. Аналіз політики: Концепції і практика / пер. з англ. І. Дзюба, А. Олійник; наук. ред. О. Кілієвич. К.: Основи, 1998. 654 с.
5. Сурмін Ю. П. Етика управлінського експерименту // Державне управління: теорія і практика. 2005. № 2. С. 43–49.

Надійшла 5 березня 2018 р.